

УДК 336.368

Слободянюк О.В.

доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Одеського торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету

Ковтунова Н.С.

магістрант
Одеського торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Розглянуто теоретичні питання управління активами підприємства, особливості управління оборотними активами. Здійснено аналіз наявності власних оборотних коштів підприємства. Досліджено ділову активність підприємства. Проаналізовано основні показники ділової активності підприємства.

Ключові слова: оборотні активи, управління оборотними активами, підприємство, оборотний капітал, дебіторська заборгованість, ділова активність.

Рассмотрены теоретические вопросы управления активами предприятия, особенности управления оборотными активами. Проанализировано наличие собственных оборотных средств предприятия. Исследована деловая активность предприятия. Проанализированы основные показатели деловой активности предприятия.

Ключевые слова: оборотные активы, управление оборотными активами, предприятие, оборотный капитал, дебиторская задолженность, кредиторская задолженность, деловая активность.

The theoretical aspects of assets management of the enterprise were considered. Peculiarities of current asset management were investigated. The existence of own working capital of the enterprise was analysed. The business activity of the enterprise was investigated. The main indicators of business activity of the enterprise were analysed.

Keywords: current assets, current assets management, enterprise, working capital, accounts receivable, accounts payable, business activity.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах роботи

підприємств, що характеризується недостатністю власних фінансових ресурсів та складністю залучення зовнішніх джерел фінансування в

достатніх обсягах, важливим завданням є досягнення результативності їхньої діяльності. Велике значення має вибір правильної фінансової стратегії, зокрема в частині управління оборотними активами як мобільного складника майна підприємства. Ефективне управління оборотними активами забезпечує інвестиційну привабливість підприємства, стійкість фінансового стану та дає можливість розробити ефективну стратегію його розвитку. Саме тому подальші дослідження управління активами на підприємстві є актуальним питанням сучасності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Істотний внесок у дослідження управління активами підприємства зробили такі відомі вітчизняні вчені: О.Д. Данилов [2], Н.А. Дехтяр [1], Я.П. Квач [3], Г.Г. Кірейцев [7], О.П. Крайник [9], О.Г. Лищенко [8].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Проте пошук найбільш ефективних шляхів щодо управління активами потребує подальших досліджень. Залишається актуальним вирішення питання контролю дебіторської заборгованості як об'єкта впливу на ділову активність підприємства та пошук шляхів удосконалення управління оборотними активами.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Головною метою статті є пошук шляхів удосконалення управління оборотними активами на підприємстві та способів усунення дебіторської заборгованості як чинника впливу на стан активів підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Ефективна фінансова робота підприємства досягається за допомогою злагодженого функціонування всіх компонентів управління. У цьому напрямі ми розглянемо оборотні активи суб'єкта господарювання як елемент цієї сукупності.

Для дослідження було вибрано приватне підприємство «ПЛАЗА кераміка», основна діяльність якого полягає в оптовій та роздрібній торгівлі товарами загального призначення: сантехнікою, керамічною плиткою.

Управління оборотними активами є частиною короткострокової фінансової політики підприємства, спрямованої на вирішення найбільш важливих поточних фінансових проблем, що дає змогу поліпшити фінансовий стан підприємства та підвищити його фінансову стій-

кість і платоспроможність за достатньо короткі терміни [1].

Управління оборотними активами спрямоване на вирішення таких завдань:

- формування достатнього обсягу оборотних активів із позиції забезпечення поточної платоспроможності;
- оптимізація елементів оборотних активів, спрямована на виконання нормативів ліквідності;
- ефективне використання оборотних активів для забезпечення прибутковості та рентабельності діяльності суб'єкта господарювання;
- формування джерел фінансування оборотних активів з урахуванням вимог забезпечення фінансової стійкості [1].

Для аналізу стану оборотних коштів на підприємстві використовується низка показників. Наприклад, норматив оборотних коштів – планова сума коштів, яка постійно необхідна підприємству для його виробничої діяльності; сукупний (загальний) норматив оборотних коштів або сукупна потреба в оборотних коштах, яка визначається як сума окремих нормативів, розрахованих за кожним елементом нормованих оборотних коштів [3].

Основною інформаційною базою для аналізу оборотних коштів на ПП «ПЛАЗА кераміка» є фінансова звітність, тобто: [4]

- баланс (звіт про фінансові результати) (Ф. № 1);
- звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) (Ф. № 2).

Для більш детального розуміння кількості у ПП «ПЛАЗА кераміка» оборотних активів проведемо відповідний аналіз. Згідно з НП(С)БО № 1, наявність у підприємства власних оборотних коштів за балансом визначається за формулою [5]:

$$\text{НВОК} = \text{БП}_1 - \text{БА}_1, \quad (1)$$

де **НВОК** – наявність власних оборотних коштів;

БП₁ – підсумок розділу I пасиву балансу;

БА₁ – підсумок розділу I активу балансу.

Розраховані суми власних оборотних коштів на початок та кінець року порівнюються з нормативом оборотних коштів. Одержані відхилення можуть бути надлишком або нестачею власних оборотних коштів [6].

Згідно з табл. 1, бачимо тенденцію зростання оборотних коштів із 2013 по 2017 р. Нестачі власних оборотних коштів на підприємстві не спостерігається впродовж п'яти років. Для

Таблиця 1

Розрахунок НВОК у ПП «ПЛАЗА кераміка», тис. грн.

Розрахунок НВОК	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
	1546,9 – 7,7 = 1539,2	1688,5 – 6,8 = 1681,7	1873,4 – 5,9 = 1867,5	2023,5 – 5,0 = 2018,5	3262,3 – 4,8 = 3257,5

Таблиця 2

Аналіз власних оборотних коштів на приватному підприємстві «ПЛАЗА кераміка» за 2013–2017 рр., тис. грн.

Показники	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Відхилення
1. Власний капітал (I розділ пасиву балансу)	1546,9	1688,5	1873,4	2023,5	3262,3	1715,4
2. Кошти, порівняні до власних	-	-	-	-	-	-
3. Разом	1546,9	1688,5	1873,4	2023,5	3262,3	1715,4
4. Необоротні активи (I розділ активу балансу)	7,7	6,8	5,9	5,0	4,8	-2,9
5. Наявність власних об. коштів (ряд. 3 – ряд. 4)	1539,2	1681,7	1867,5	2018,5	3257,5	1718,3

Таблиця 3

Показники ділової активності ПП «ПЛАЗА кераміка» на кін. 2017 р.

№	Назва показника	Економічне розуміння показника	Розрахунок згідно з даними балансу ПП «ПЛАЗА кераміка»
1	Коефіцієнт загальної оборотності капіталу	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Середня вартість засобів (майна) за певний період}}$	$\frac{995,2}{(3387,9 + 3277) / 2} = 0,3$
2	Фондовіддача основних засобів та інших необоротних активів	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Середня вартість необоротних активів}}$	$\frac{995,2}{(5 + 4,8) / 2} = 203,1$
3	Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, (обороті)	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Середня вартість оборотних коштів}}$	$\frac{995,2}{(3382,9 + 3272,2) / 2} = 0,3$
4	Період одного обороту оборотних коштів, (днів)	$\frac{360}{\text{Коефіцієнт оборотності об. коштів}}$	$\frac{360}{0,3} = 1200$
5	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (обороті)	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Середні залишки дебіторської заборгованості}}$	$\frac{995,2}{(1327,3 + 1029,1) / 2} = 0,84$
6	Період погашення дебіторської заборгованості (днів)	$\frac{360}{\text{Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості}}$	$\frac{360}{0,84} = 428,57$
7	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$\frac{\text{Собівартість реалізованої продукції}}{\text{Середні залишки поточних зобов'язань}}$	$\frac{702,8}{(88,6 + 5,5) / 2} = 14,94$
8	Період погашення кредиторської заборгованості	$\frac{360}{\text{Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості}}$	$\frac{360}{14,94} = 24,1$ (днів)
9	Оборотність власного капіталу	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Середня вартість власного капіталу}}$	$\frac{995,2}{(3295,7 + 3262,3) / 2} = 0,3$

більш детального аналізу слід розглянути оцінку змін власних оборотних коштів ПП «ПЛАЗА кераміка» (табл. 2).

Із табл. 2 бачимо аналогічну тенденцію зростання власного капіталу за п'ять років на 1 715,4 тис. грн. та тенденцію зменшення необоротних активів на 2,9 тис. грн.

Розрахуємо також основні показники для проведення експрес-аналізу ділової активності підприємства (табл. 3).

Розглянемо кожен з означених показників.

Коефіцієнт загальної оборотності капіталу означає, що 0,3 тис. грн. чистого доходу (виручки) від реалізації продукції отримано на одиницю ко-

штів, інвестованих в активи. Він відображає кількість оборотів загального капіталу за визначений період. Його зростання означає прискорення обігу коштів підприємства або зростання цін [2].

Фондовіддача основних засобів та інших необоротних активів – це найважливіший узагальнюючий показник ефективності використання необоротних активів, зростання якого свідчить про підвищення рівня продажу.

Коефіцієнт оборотності оборотних коштів показує швидкість обороту (кількість оборотів) усіх обігових коштів підприємства. Зниження показника може бути результатом збільшення дебіторської заборгованості та ін.

Період одного обороту оборотних коштів – 1 200 днів, він характеризує середній період від витрачання коштів для виробництва продукції до отримання коштів за реалізовану продукцію. Зменшення показника характеризується позитивно.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості показує, що у 0,84 рази виручка від реалізації перевищує середню дебіторську заборгованість. Зростання коефіцієнту означає збільшення швидкості сплати заборгованості підприємству, зменшення продажу продукції в кредит.

Період погашення дебіторської заборгованості – 429 днів, це середній період інкасації дебіторської заборгованості, тобто період її погашення. Тобто, підприємство повинно зменшувати цей період, особливо в умовах інфляції. Але зростання показника вважається позитивним, якщо додаткова вартість коштів компенсується додатковим прибутком від збільшення обсягів реалізації.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості свідчить про розширення або зниження комерційного кредиту, який надається підприємству. Зростання показника свідчить про підвищення швидкості сплати заборгованості підприємством, а зниження – про зростання купівлі продукції в кредит.

Період погашення кредиторської заборгованості – 24 дні, це середній період сплати підприємством короткострокової заборгованості. Зниження показника вважається позитивним явищем.

Оборотність власного капіталу – 0,3 обороти свідчить про малу активність власного капіталу [2].

Результати показників свідчать про малу ділову активність підприємства.

На основі цього аналізу можна зробити висновки, що у цілому підприємство достатньо ефективно проводить управління оборотними активами. Але для визначення питання стосовно впливу дебіторської заборгованості на стан та роботу підприємства слід наголосити, що українськими вченими було досліджено поняття «дебіторська заборгованість», основні визначення наведено в табл. 4.

Таким чином, дебіторська заборгованість – це відволікання оборотних коштів із діяльності підприємства (заборгованість підприємств, організацій, осіб даному підприємству). Дебіторська заборгованість виступає безвідсотковою позикою клієнтам [3].

Проведемо аналіз наявності дебіторської заборгованості на підприємстві «ПЛАЗА кераміка» у 2014–2017 рр. (табл. 5).

Згідно з даними табл. 5, протягом 2014–2017 рр. у ПП «ПЛАЗА кераміка» існує дебіторська заборгованість. У 2014 р. найбільшу питому вагу в дебіторській заборгованості мала дебіторська заборгованість за товари, роботи і послуги, у 2015 р. – інша дебіторська заборгованість, а в 2016 р. – знову дебіторська заборгованість за товари, роботи і послуги. Найбільшу питому вагу у дебіторській заборгованості як на початок, так і на кінець 2017 р. має дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги. Вона збільшилася на 35,5 тис. грн., або на 96,5%. Найменшу питому вагу має інша дебіторська заборгованість. Зростання дебітор-

Таблиця 4

Визначення поняття «дебіторська заборгованість»

Вчені	Тлумачення поняття
О.П. Крайник, З.В. Клепікова [9]	Дебіторська заборгованість – форма відстрочки платежу, відкритий кредит (неформальна або формальна угода, яка передбачає виконання послуг замовником або реалізації продукції покупцю з відстрочкою оплати за них). Такий кредит вважається безкоштовним та без чіткого визначення строку.
О.Г. Лищенко [8]	Дебіторська заборгованість – це фінансовий актив, який є контрактним правом отримувати грошові кошти або цінні папери від іншого підприємства.
Г.Г. Кірейцев [7]	Дебіторська заборгованість – це складник оборотного капіталу, який є комплексом вимог до фізичних чи юридичних осіб щодо оплати товарів, продукції, послуг.

Дебіторська заборгованість та інші активи ПП «ПЛАЗА кераміка»

Види майна	2014 рік		2015 рік		2016 рік		2017 рік	
	Сума, т. грн.	Питома вага, %	Сума, т. грн.	Питома вага, %	Сума, т. грн.	Питома вага, %	Сума, т. грн.	Питома вага, %
Дебіторська заборгованість та інші активи	32,6	1,9	18,3	0,97	57,6	2,73	1029,1	31,4

ської заборгованості – це негативне явище для роботи підприємства, треба проводити виважену політику з клієнтами, щоб його уникнути. Відповідно до облікової політики підприємства, нормальною вважають дебіторську заборгованість зі строком погашення до трьох місяців, а зі строком погашення від трьох місяців – простроченою [6].

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Для поліпшення роботи підприємства слід проводити виважену політику щодо уникнення дебіторської заборгованості за розрахунками, яка може спричинити кредиторську заборгованість, зниження платоспроможності та конкурентоспроможності підприємства, збитки, труднощі в управлінні активами підприємства та інші негативні наслідки.

Зазначено пропозиції щодо вдосконалення управління оборотними активами підприємства та посилення ділової активності ПП «ПЛАЗА кераміка», а саме:

- ефективна організація виробничих запасів;
- оптимізація дебіторської заборгованості.

Для цього підприємство може залучати установи, які стягують борги, за наявності документальних підтверджень; здійснювати продаж рахунків дебіторів факторинговій компанії або банку; виставляти рахунок покупцям одразу ж під час продажу великої кількості товару; страхувати кредити для захисту від значних збитків із безнадійних боргів; формувати системи штрафних санкцій за прострочене виконання зобов'язань;

- прискорення оборотності оборотних активів за рахунок визначення зайвих запасів та їх ліквідації, оптимального вибору поставальників і поліпшення організації постачання; впровадження нових технологій та підвищення ефективності праці; раціональної організації збуту, формування і реалізації ефективної кредитної політики;

- визначення джерел погашення короткострокових фінансових зобов'язань підприємства.

Бібліографічний список:

1. Дехтяр Н.А., Дейнека О.В., Черноус Т. М. Управління оборотними активами підприємства. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/8_ukr/97.pdf
2. Данилов О.Д., Пасентко Т.В. Фінанси підприємств у запитаннях і відповідях. навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011. 256 с.
3. Фінанси підприємств: навч. посіб. / Я.П. Квач, І.В. Степанова, О.М. Терещенко та ін.; за ред. О.С. Редькіна. Одеса: СМІЛ, 2008. 254 с.
4. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
5. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
6. Фінансова звітність ПП «ПЛАЗА кераміка» за 2013–2017 роки.
7. Кірейцев Г.Г. Фінансова звітність підприємств та її аналіз. К.: ЦУЛ, 2002. 452 с.
8. Лищенко О.Г., Бескота Г.М. Аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством. Держава і регіони. 2009. № 1. С. 114–117.
9. Крайник О.П., Клепікова З.В. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Львів: Львівська політехніка; Київ: Декор, 2001. 260 с.

References:

1. Dekhtiar N. A., Deineka O. V., Chernous T. M., Upravlinnia oborotnyu aktyvamy pidpriemstva [Management of current assets of the enterprise], electronic resource, access: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/8_ukr/97.pdf
2. Danilov O. D., Paientko T. V., (2011), Finansy pidpriemstv u zapytanniakh i vidpovidiakh [Finances of enterprises in questions and answers], Tsentri uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine, 256 p.
3. Ya. P. Kvach, I. V. Stepanova, O. M. Tereshchenko [and others], for ed. O. S. Redkina (2008), Finansy pidpriemstv [tekst] [Finances of enterprises], Ministry of Finance of Ukraine, Ukrainian State University of Finance and International Trade, SMYL, Odessa, Ukraine, 254 p.

4. Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine", electronic resource, access: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
5. Order of the Ministry of Finance of Ukraine "On Approval of the National Accounting Standards 1 "General Requirements for Financial Statements"", electronic resource, access: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
6. Financial statements of PE "PLAZA ceramics" for 2013-2017 years;
7. Kireitsev H. H. (2002), Finansova zvitnist pidpriemstv ta yih analiz [Financial reporting of enterprises and their analysis], Tsentri uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine, 452 p.
8. Lyshchenko O.H., Beskota H.M. (2009), Analiz debitorskoi zaborhovanosti v systemi upravlinnia pidpriemstvom [Analysis of receivables in the enterprise management system], Derzhava i rehiony, № 1, 114-117 pages.
9. Krainyk O.P., Klepikova Z.V. (2001), Finansovyi menedzhment [Financial Management], "Lvivska politekhnika", Lviv, Ukraine, "Dekor", Kyiv, Ukraine, 260 p.

Slobodianiuk O.V.

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
Head of Department of Finance, Banking and Insurance,
Odesa Institute of Trade and Economics
Kyiv National University of Trade and Economics

Kovtunova N.S.

Graduate Student,
Odesa Institute of Trade and Economics
Kyiv National University of Trade and Economics

FEATURES OF MANAGEMENT OF CURRENT ASSETS OF THE ENTERPRISE IN MODERN CONDITIONS OF BUSINESS

The theoretical aspects of management of assets of the enterprise were studied. Peculiarities of management of current assets were considered. The existence of own working capital of the enterprise was analysed. The business activity of the enterprise was investigated.

Effective management of assets ensures the investment attractiveness of the enterprise, the stability of the financial state, and provides an opportunity to develop an effective strategy for its development. The main purpose of this article is to analyse the management of current assets of the enterprise on the example of the private enterprise "PLAZA KERAMIKA". It is also necessary to determine the impact of accounts receivable and to identify areas for the elimination of this in the process of the enterprise.

The private enterprise "PLAZA KERAMIKA", the main activity of which is wholesale and retail trade of general goods: plumbing, ceramic tiles, was chosen for writing the article.

A number of indicators are used to analyse the current state of working capital in an enterprise. On the basis of the analysis, it can be concluded that, in general, the enterprise quite effectively manages the circulating assets. However, in order to improve its work, we need to pursue a well-balanced policy to avoid accounts receivable on settlements, which can lead to payables, lower solvency and competitiveness of the enterprise, losses, difficulties in managing the assets of the enterprise, and other negative consequences.

The results of the analysis testify to the small business activity of the enterprise.

The growth of receivables is a negative phenomenon for the company's operation, it is necessary to conduct a well-considered policy with clients in order to avoid it. In accordance with the accounting policy of an enterprise, a receivable with a maturity of up to 3 months is considered normal, but with a maturity of 3 months – overdue.

Consequently, management of current assets of the enterprise, control over the status of accounts receivable and payables in market conditions become a significant characteristic of the economic entity in terms of solvency, competitiveness and, in general, the efficiency of its work.